

ПОСЕБАН ДИО СТУДИЈЕ СА ОДГОВОРИМА НА ПРИСТИГЛЕ ПРИМЈЕДБЕ И МИШЉЕЊА ДАТА НА ПРЕТХОДНУ ПРОЦЈЕНУ УТИЦАЈА

1. Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа (одјељење надлежно за заштиту природног наслеђа и одјељење надлежно за заштиту културно- историјског наслеђа), у свом мишљењу број: 07/1/625-250/21 од 22.04.2021. године констатује: „Увидом у достављену документацију и документацију Завода, утврђено је да у обухвату постоји евидентирано културно и природно наслеђе. Измјенама и допунама Просторног плана Републике Српске до 2025. године предметни пројекат се налази у непосредној близини границе подручја планираног за заштиту у категорији Парк природе „Лелија“. Просторним планом Републике Српске до 2025. године, истакнути су циљеви и концепт развоја енергетске инфраструктуре, који подразумијевају и хидроенергетску инфраструктуру, гдје је за све наведене хидроелектране потребно потпуно испитати економске, еколошке, друштвене и технолошке оправданости изградње и њихову вишенамјенску функцију кроз детаљну анализу. Увидом у достављену документацију и документацију Завода истичемо следеће:
 - Подаци достављени уз захтјев за претходну процјену утицаја на животну средину не садрже, осим кратког осврта, на случај ако се приликом радова наиђе на археолошки локалитет (члан 79. Закона о културним добрима, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 11/95 и 103/08). Према документацији Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, на датом простору евидентирано је културно добро: воденица на Бјелави, у власништву породице Вујичић-непокретно културно добро које ужива претходну заштиту (Рјешење број: 07/1/624-423-2/20 од 02.06.2020. године). Објекат се налази у близини мјеста гдје се састају водотоци Мале и Велике Бјелаве, чинећи ријеку Бјелаву. Приликом увида у стање на терену 2020. године запажено је да се у околини изводе радови који су у том тренутку визуелно заиста девастирали простор и амбијент. С обзиром на то да се у Подацима објекат не наводи, Завод не располаже подацима на основу којих може да донесе суд о утицају планираних радова на ово културно добро. С друге стране, наводе се негативни утицаји реализације пројеката као што су, између осталог, нарушавање постојећих природних и пејзажних карактеристика, као и утицај на квалитет водотока у смислу смањења протицаја у постојећим коритима водотока због изградње цјевовода итд.
 - **Одговор на примједбу: У оквиру тачке 2.1.11. тачке 2.1.12. тачке 2.4.8. нацрта Студије утицаја наведено је поменуто културно добро – воденица породице Вујичић.**
 - Изнесени подаци о флори и фауни као и поглавље о утицају на флору и фауну нису потпуни и кроз документацију није приступљено са довољно конкретних података који би били релевантни за анализу утицаја на врсте и израду поглавља „Мјера заштите“, с обзиром да не постоје подаци о значајним ни кључним врстама, нултом стању нити подаци о стању популација заштићених

и строго заштићених дивљих врста, који се третирају посебним мјерама очувања кроз Закон о заштити природе („Службени гласник Републике Српске”, број 20/14), Закон о рибарству („Службени гласник Републике Српске”, број 72/12), Закон о ловству („Службени гласник Републике Српске”, бр. 60/09 и 50/13), Уредби о строго заштићеним и заштићеним дивљим врстама („Службени гласник Републике Српске”, број 65/20). Дато подручје и сама околина због свог изнимног биолошког, геолошког и културолошког значаја представља једно од изученијих подручја, чији постојећи подаци нису узети у обзир приликом израде дате претходне процјене. Такође, изградњом и радом предметне мале хидроелектране постојаће негативан утицај на ихтиофауну, као најзначајнију групу организама који такве водотоке користе за мријест и миграцију, а чија детаљна анализа није извршена.

- **Одговор на примједбу: У оквиру тачке 2.1.7. нацрта Студије утицаја унесени су подаци о нултом стању флоре и фауне предметног подручја док су у оквиру тачке 2.5.1. обрађено поглавље мјера заштите флоре и фауне као и заштита угрожених и заштићених врста.**
- У Подацима достављеним уз претходну процјену утицаја наводи се неопходност анализе других акватичних организама (заједница бентоса, планктона и неустона), континуирано праћење популација ихтиофауне у току и након изградње мале хидроелектране, процјену укупне дрвне масе која ће бити искрчена. Дате анализе би требало да се изврше прије самог почетка изградње МХЕ да би се у потпуности утврдио негативан утицај на животну средину и оправданост изградње МХЕ „Бјелава”.
- **Одговор на примједбу: У оквиру тачке 2.1.7. нацрта Студије утицаја унесени су подаци о нултом стању флоре и фауне предметног подручја док су у оквиру тачке 2.5.1. наложена мјера за процјену количине дрвне масе и прибављање сагласности.**
- Прије саме изградње МХЕ, наводи се потреба за изградњом прикључног 35 kV далековода који ће се користити приликом изградње МХЕ „Бјелава”, а након изградње ће иста бити прикључена на наведени далековод. Завод није упознат са постојећим пројектом за изградњу наведеног далековода, за шта сматра да је од значаја за доношење правилне одлуке о издавању дозвола, гледајући утицај свеукупног пројекта као цјелине на животну средину.
- **Одговор на примједбу: Поменути далековод није предмет ове Студије.**
- Наведене су строго угрожене врсте за које се према члану 5. Уредбе о заштићеним и строго заштићеним дивљим врстама, забрањује коришћење, уништавање и предузимање било каквих активности којима се могу угрозити дивље врсте и њихова станишта, чије су мјере заштите, активности уривања популацијама прописане чланом 9. дате Уредбе.
- **Одговор на примједбу: У оквиру тачке 2.5.1. нацрта Студије утицаја наведене су мјере заштите у складу са Уредбом.**
- Није образложено на који начин би се спријечиле хаварије и негативан утицај на воду, земљиште и животну средину за испирања и излијевања уља из уљаних базена.
- **Одговор на примједбу: Уљни базени се пројектују тако да приме дуплу запремину течности за коју су намијењени (нпр. из трансформатора) те се**

за то не прописују додатне мјере заштите изузев мјера за случај расипања уља и нафтних деривата, дато у тачки 2.5.1.

- У документацији су детаљно описане све граничне вриједности параметара за квалитет воде, водотока, категоризацију вода, квалитет ваздуха и земљишта, али не постоје анализирани подаци истих за водотоке Мала Бјелава и Бјелава.
- **Одговор на примједбу: У оквиру тачке 2.2.5. нацрта Студије, наведени су тражени подаци.**
- Увидом у документацију није установљено постојање анализа мјера протока воде ријека Мале Бјелаве и Бјелаве, на основу којих би били израчунати и добијени представљени подаци о средњем годишњем протоку, инсталисаном протоку захвата и билолошком минимуму. Такође истичемо да је биолошки минимум за водозахват 2 Мала Бјелава $0,012 \text{ m}^3/\text{s}$ односно 12 l/s , што без детаљне анализе и основних физичких података водотока не може се оцјенити као довољан и реалан проток. Не постоје основни физички подаци о дубини и ширини корита предметних ријека што је неопходно за утврђивање реалног стања и одрживог минималног протока воде који је неопходан за опстанак флоре и фауне подручја као и јавни интерес становништва у унапређењу развоја локалне заједнице.
- **Одговор на примједбу: У оквиру тачке 2.1.4. нацрта Студије ображени су поменути подаци.**
- Примјећено је неподударане података пречника цијеви водозавата Мале Бјелаве који износи 600 mm на страни 11, односно 650 mm на странама 17, 18, 72 и 73.
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије усклађени су подаци.**
- Под поглављем „Мјере за заштиту земљишта“ наводи се „обала ријеке Јањ“, по чему смо скептични у релевантности анализа и обраде података и доношења мјера у самим Подацима достављеним уз захтјев за претходну процјену, с обзиром да кориштени подаци и закључци са водотока ријеке Јањ не одговарају водотоку ријека Бјелава и Мала Бјелава по морфологији, хидрологији, педологији и биодиверзитету.
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије обрађени су сви доступни подаци за предметне водотоке Мала Бјелава, Велика Бјелава и Бјелава.**

Према наведеном Завод сматра да приложена документација за МХЕ „Бјелава“ на сливу ријека Бјелава и Мала Бјелава, укупне инсталисане снаге $3,9 \text{ MW}$, општина Фоча није потпуна, те да недостају основне и значајне анализе самог водотока, реалног утицаја на животну средину и локално становништво, са пропустима у анализи самих података, што не оправдава изградњу наведене МХЕ у погледу заштите животне средине и унапређења локалне заједнице. Утицај изградње и рада МХЕ „Бјелава“ на културно добро не може да се сагледа на основу дате документације. Пошто иста његово постојање не констатује, у том смислу је неопходна допуна достаљене документације. На основу дате документације није могуће утврдити утицај пројекта на животну средину, прије свега утицај на флору и фауну и заштиту природе уопште као ни културно наслеђе који су у надлежности Завода."

Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије обрађени су и допуњени подаци у складу са горе наведеним већ поменутиим примједбама.

2. Министарство здравља и социјалне заштите, односно ЈЗУ „Институт за јавно здравство Републике Српске”, у свом мишљењу број: 500-3166-1/21 од 27.04.2021. године наводи: „Увидом у достављену документацију уз захтјев за претходну процјену утицаја на животну средину за пројекат изградње мале хидроелектране „Бјелава” (инсталисане снаге 3,9 MW) на сливу ријека Бјелава, Велика и Мала Бјелава, општина Фоча, са здравственог становишта може се констатовати сљедеће:

- Предметни објекат је проточно-деривациона, тиролског типа, мала хидроелектрана, која се гради изван насеља, а има два водозахвата са Пелтом турбинама и окружена је са обрадивим површинама и шумама.
- Локација је изван насељеног мјеста и не наводи се колико су удаљени објекти, али то није ни битно с обзиром на карактеристике предметног објекта и ризике, утицаје, превентивне мјере који су више везани за раднике при градњи мале хидроелектране и индиректно за становнике због ерозије и јаружања које могу негативно утицати на друге намјене воде слива ријеке, тј. залијевање пољопривредних култура, купање, пливање и рекреацију уопште или довести до нагомилавања муља и минералног уља у случају инцидента, што би произвело еколошки инцидент локалног карактера.
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије обрађене су мјере заштите у случају несрећа већих размјера, тачка 2.5.2.**
- Сви ризици су добро описани и у даљим фазама рада је потребно утврдити индикативна или тзв. „нулта мјерења” и унијети резултате испитивања воде сваке од ријека према предложеној табели бонитета сходно критеријумима класификације назначеним у чл. 4, 5 и 14. и нормама у табели 3. Г1 Санитарно - микробиолошки параметри, одредби став (1) члан 20. Уредбе о класификацији вода и категоризацији водотока („Службени гласник Републике Српске”, број 42/01), ради оцјене еколошког статуса који ће се у функцији времена мијењати брже или спорије. При испитивању и компарацији код ријека које нису у Уредби и чији статус није познат, узорковати 100 м испод МХЕ и упоредити са онима од 300 м испод МХЕ. Могуће је накупљање муља и стварање биљних и животињских организама или алги као елемената биоценозе карактеристичне за проточне МХЕ.
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије обрађени су сегменти нултог стања мјерења и наведени су у тачкама од 2.2.2. до 2.2.6. и тачки 2.2.7.**
- Мале хидроелектране су повезане и са климатским промјенама и утицајима на климатолошке елементе, те их је неопходно пратити. Када се ради о утицају на становништва и чињеницу да није значајније ово подручје насељено може се рећи да је експонираност становника смањена због мање густоће, вода ријека слива Бјелаве се користи за рекреацију и наводњавање или друге сврхе попут рибогојишта, а нарушавање еколошког статуса водотока прве класе значи значајније еколошке штете. Штетан утицај на флору и фауну дна ријеке и штетне посљедице попут еутрофикације у топлим данима августа када је воде најмање и има највећу густину, тако да тада долази до изражаја она блискост у вриједностима еколошког протокола и минималног прихватљивог протока воде.

- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије обрађени су наведени утицаји а такође и мјере заштите животне средине.**
- Израђивач је приказао технички како изгледа водозахват, а други елементи техничког главног пројекта се требају уклопити у урбанистичко-техничку сагласност и водне смјернице. Потребно је ријешити начин водоснабјевања објекта са водом за пиће и санитацију.
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије унесени су сви подаци у складу са распложивом пројектно – техничком документацијом а детаљније пројектно рјешење ће се обрадити приликом израде Главног пројекта за предметни обухват.**
- План управљања отпадом и његово привремено складиштење вршити у одговарајуће контејнере на законом прописаним начином уз примарну селекцију (Правилник о категоризацији и класификацији отпада „Службени гласник Републике Српске“, бр. 19/15 и 79/18) уз склопљене уговоре са Комуналним предузећем (за комунални мијешани, а не „општински отпад“ јер уз овакве објекте се обично налазе мјеста за рекреацију и шетњу).
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије наложена је мјера израде Плана управљања отпадом за предметни обухват.**
- Послодавац у складу са законском регулативом треба заштитити здравље радника у екстремним температурним условима рада и вршити редовне, повремене и по потреби (нпр. при инцидентима) љекарске прегледе радника у надлежним здравственим институцијама за здравствену заштиту људи.
- **Одговор на примједбу: Наведено ће инвеститор испоштовати у складу са одредбама Закона о заштити на раду РС.**
- Рибље стазе се углавном врло слабо користе због буке и пролаз риба је смањен, па се онда развија пецање као спорт или вид одмора.
- Потребно је обратити пажњу при радовима да се не угрозе изворишта јавног водоснабјевања у околним насељима Фоче. Потребно је у даљим фазама рада посветити више пажње овом захтјеву.
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије наведене су мјере заштите приликом извођења радова на предметним објектима.**
- У наредним фазама рада разрадити неке од мјера и приложити сва извршена мјерења од стране акредитоване установе у складу са предложеним параметрима мониторинга за ваздух, површинске и отпадне воде, буку и вибрације и друго."
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије наведена су нулта мјерења на локацији у тачкама од 2.2.2. до 2.2.6. и 2.2.7. а такође су наложена и будућа мјерења кроз тачку мониторинга (тачка 2.6).**

3. Одјељење за просторно уређење, стамбено-комуналне послове општине Фоча, у свом мишљењу број: 06-37-1-13/21 од 19.04.2021. године, наводи:
 "С обзиром да се ради о МХЕ која је изазвала мноштво негодовања и бурних реакција поводом њене изградње, како становништва општине Фоча, тако и невладиних организација и удружења, као и чињеницу да се поменута МХЕ

налази непосредно уз главни доводни цјевовод који снабдијева општину Фоча водом, а уважавајући прије свега општи интерес грађана да морају имати сигурно и безбједно снабдијевање водом за пиће, потребно је да носилац пројекта уради техничко рјешење безбједног укрштања цјевовода МХЕ са примарним цјевоводом, као и да осигура да цјевовод и водовод цијелом дужином немају додирних тачака. Сматрамо да је обавезно и потребно спровести процјену утицаја на животну средину за ову МХЕ."

Након увида у достављено мишљење општине Фоча, ово Министарство је упутило допис општини Фоча у којем је затражено достављање јасног става и изјашњење по питању реализације предметног пројекта, те да се достави информација да ли је предметни пројекат обухваћен документом „Стратегија развоја општине Фоча 2017-2026" или неким другим стратешко-планским документом.

Дана 06.05.2021. године на протоколу Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, за примљено је изјашњење општине Фоча у којем се наводи: „Изградња МХЕ „Бјелава" изазвала је велико негодовање и незадовољство грађана општине Фоча. Велики број грађана потписао је петицију против градње исте. МХЕ „Бјелава" се налази непосредно уз главни доводни цјевовод који снабдијева општину Фоча водом и предвиђено је планом и програмом да се и у једном дијелу укршта са цјевоводом. Општина Фоча је првенствено због заједничког интереса за безбједно и сигурно снабдијевање водом, против овакве инвестиције ако угрожава постојећи цјевовод. Предлажемо да се ангажују стручна лица од стране Министарства, да изађу на терен и утврде стварно чињенично стање. Наша општина подржава Декларацију о заштити ријека у Републици Српској број: 02/1-021-158/21 од 17.02.2021. године, коју је донијела Народна Скупштина Републике Српске. Општина Фоча је заказала тематску сједницу Скупштине општине Фоча 20.05.2021. године чија тема ће бити изградња МХЕ „Бјелава", а на коју ће бити позвани и представници вашег Министарства, као и представници Министарства енергетике и рударства Републике Српске. Напомињемо да предметни пројекат није обухваћен документом „Стратегијом развоја општине Фоча 2017- 2026" као ни неким другим стратешко-планским документом."

У складу са наведеним изјашњењем, Министарство је затражило од општине Фоча да, по окончању тематске сједнице Скупштине општине Фоча, достави Закључак са исте. Закључак број: 01-022-73/21 од 20.05.2021. године, достављен је 28.05.2021. године и у њему је наведено сљедеће:

„Скупштина Општине Фоча и извршна власт општине подржавају све инвестиције на подручју општине Фоча које се проводе у складу са законским прописима. Као стратешки фокус у наредном периоду Скупштина општине Фоча истиче бољу искориштеност хидропотенцијала због развоја економије, те повећавање бруто - друштвеног производа општине Фоча, уз могућност запошљавања већег броја радника са подручја општине Фоча.

Сви развојни пројекти у области вода треба да се темеље на циљним структурама, укључујући развојне циљеве, еколошке циљеве, саобраћајне циљеве, циљеве урбаног развоја, културолошке циљеве, социјалне циљеве, водопривредне и енергетске циљеве.

Сходно усвојеној Декларацији о заштити ријека у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске”, број 71/12), потребно је да надлежна министарства, укључујући и Комисију за концесије Републике Српске, изврше детаљну анализу и преиспитивање закљученог Уговора о концесији за изградњу и кориштење малих хидроцентрала на сливу ријеке Бјелава, општина Фоча, од 31.10.2019. године, као и Анекса I овог уговора, од 18.01.2021. године. Код анализе и преиспитивања Уговора из ове тачке првенствено треба имати у виду да се МХЕ „Бјелава” налази непосредно уз главни водовод који снабдијева општину Фоча водом, те да се цјевовод укршта са истим, да је приоритет општине Фоча сигурно и безбједно снабдијевање грађана водом за пиће са новоизграђеног примарног водовода са изворишта „Лучка Врела” и „Чесме”, те да изградња ове МХЕ ни на који начин не смије угрозити снабдијевање грађана водом за пиће.

С обзиром да је изградња МХЕ „Бјелава” изазвала мноштво негодовања и бурних реакција, како становништва општине Фоча, тако и невладиних организација и удружења, сматрамо да надлежна министарства треба да укључују и ова лица, као странке у даље поступке који слиједе, ради прибављања потребне документације за изградњу МХЕ „Бјелава”.

Налаже се органима јединице локалне самоуправе да обуставе евентуално давање сагласности и одобрења за утврђивање права службености носиоцу пројекта за постављање транспортних цјевовода за МХЕ „Бјелава” на јавном земљишту, до извршене анализе, односно преиспитивања закљученог Уговора о концесији, од 31.10.2019. године и Анекса I Уговора о концесији, од 18.01.2021. године, од стране Владе Републике Српске, сходно тачки 1. Декларације о заштити ријека у Републици Српској.

Скупштина општине Фоча тражи да надлежно министарство обавезе носиоца пројекта на израду адекватне студије утицаја на животну средину, која ће посебно да обради и утицаје на безбједно снабдијевање општине.

Одговор на примједбу: Имајући у виду обавезе према Закону о заштити животне средине као и Правилнику о пројектима за које се спроводи процјена утицаја на животну средину и критеријумима за одлучивање о обавези спровођења и обиму процјене утицаја на животну средину (Службени гласник Републике Српске, број 124/12), изградња хидроелектране МХЕ „БЈЕЛАВА” НА СЛИВУ РИЈЕКА ВЕЛИКА БЈЕЛАВА И МАЛА БЈЕЛАВА, У ОПШТИНИ ФОЧА ИНСТАЛИСАНЕ СНАГЕ 3,9 MW спада у постројења за која Министарство одлучује о потреби спровођења процјене о утицају на животну средину, и у складу с тим, Министарство за просторно уређење, грађевинарство и

екологију Рјешењем број 15.04-96-29/21 од 12.07.2022. год. тражи од инвеститора „СРБИЊЕПУТЕВИ“ д.о.о. Фоча да изради Студију утицаја на животну средину за предметни обухват. На основу цитираног Рјешења и на основу захтјева инвеститора ЈНУ "Институт за заштиту и екологију Републике Српске" Бањалука је израдио Нацрт Студије утицаја на животну средину за изградњу хидроелектране МХЕ „БЈЕЛАВА“ НА СЛИВУ РИЈЕКА ВЕЛИКА БЈЕЛАВА И МАЛА БЈЕЛАВА, У ОПШТИНИ ФОЧА ИНСТАЛИСАНЕ СНАГЕ 3,9 MW.

У циљу што ефикасније заштите и унапређења животне средине Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију је на основу члана 5 став 2. Правилника о условима за обављање дјелатности правних лица из области заштите животне средине, Рјешењем број 4-Е/03 од 29.06.2023. године, овластило ЈНУ "Институт за заштиту и екологију Републике Српске" Бањалука за обављање дјелатности из области заштите животне средине.

У оквиру нацрта Студије дате су Мјере заштите изворишта и водоводног система (тачка 2.5).

4. Дана 22.04.2021. године, на протоколу Министарства запримљене су примједбе број 231- 04/2021 од 21.04.2021. године на предметни пројекат од стране Удружења грађана „Бјелава“. У наставку се наводе искључиво примједбе дате на документ Претходна процјена утицаја на животну средину:

- Пројекат - Врло нејасно је да пројекта нема, постоје подаци о протицајима и избор инсталације без икакве анализе зашто је то тако. Оно што има и што је очигледно је да је податке бирао неко ко је покренуо иницијативу за добијање концесионог уговора. То је са становишта струке и инжињерски и морално испод нивоа логике која се примјењује у свијету и знања која још увијек постоје и у Босни и Херцеговини. Примјер, ако узмемо да је средњи протицај $1,7 \text{ m}^3/\text{s}$ и инсталација од $2,3 \text{ m}^3/\text{s}$ и у стројари уграђена Пелтон турбина ријеком Велика Бјелава већи дио године неће тећи вода, а у периоду великих вода изграђена таква мала хидроелектрана изазвати ће велике штете екологији самог краја са могућности промјене природног стања. Пројекта нема, а тиме је и израда еколошке анализе безпредметна. Вода је обновљив извор енергије и то је сигурно уз сунце и вјетар наша будућност, међутим овакво кориштење воде треба спријечити ради будућности локалне заједнице.
- **Одговор на примједбу: У Студији у кориштени технички подаци добијени од инвеститора а урађени од стране овлашћених институција.**
- Држава и општина Фоча - Несхватљиво је да у једном оваквом документу не постоје основни документи који дефинишу пројекте заштите околине на нивоу ентитета и општине. Данас у Босни и Херцеговини, по узору на Европу и уз помоћ Европе такви документи постоје и урађени су према садржају: увод, општи подаци о општини Фоча - географски положај, карактеристике рељефа,

геолошке карактеристике, хидролошке карактеристике, педолошке карактеристике, климатске карактеристике, становништво, процјена стања околине у општини Фоча, управљање квалитетом ваздуха - стање, кориштење, заштита и управљање водама - водно богатство, водоснабдијевање, канализацијски сустав/систем, проблеми вода кориштењем шумског газдинства, кориштење, заштита и управљање земљиштем - стање, пољопривредно земљиште, угрожавање околине привредним дјелатностима, идентификација и анализа проблема, циљеви, локални еколошки план општине Феча, кориштење, заштита и управљање шумама и шумским земљиштем - стање, категорије шумског земљишта, управљање отпадом - стање, перспективе, управљање простором и заштита прородног и културно- историјског наслеђа - стање, привреда - стање, перспективе, образовање, спорт и култура - стање, социјална и здравствена заштита - стање, утврђивање приоритета заштите животне средине, акциони план. Ово је још један разлог да Република Српска и општина Фоча требају јасно рећи шта желе и какву средину желе послје изграђених малих хидроелектрана. Имајући у виду и усвојену Декларацију о заштити ријека којом се тражи да Народна скупштина захтјева од Владе Републике Српске да прогласи мораторијум на изградњу малих хидроелектрана, ова претходна процјена треба сачекати неко ново вријеме.

- **Одговор на примједбу:** Претходна процјена утицаја и Студија утицаја на животну средину су рађене у складу са методологијом коју прописује Закон о заштити животне средине РС и Упутством о садржају Студије.
- Хидроморфолошки услови, одређивање биолошког минимума и др. - Изградњом МХЕ се мјењају хидроморфолошки услови, утиче се на квалитет воде, биолошку равнотежу и еколошки потенцијал водотокова који се класификују као значајно измјењена водна тијела површинских вода. Деривационе МХЕ негативно утичу на режим течења, стабилности ријечног корита, водни биланс и квалитет воде. На дијелу тока дуж деривације, у трајању од скоро 10 мјесеци у току године се успоставља режим малих вода. Изградњом деривационих цјевовода у кориту за велику воду се дестабилизује ријечно дно и иницира формирање бујица. Смањује се инфилтрација и испаравање, мијења се биланс воде и исушују се горњи дијелови слива. Мијења се температурни режим воде, а при дужим прекидима рада мијења се квалитет воде која се задржава у цијевоводима. Низводно од водозавхвата МХЕ мора да се обезбједи минимално одрживи еколошки проток воде. Ова количина воде може да спријечи потпуну девастацију екосистема, али не и да одржи природне услове и животне форме акватичних средина. Веома битан параметар је биолошки минимум, те како се исти одређује код свих малих хидроелектрана. Поставља се питање како је у случају МХЕ Бјелава одређен биолошки минимум? Изградњом малих хидроелектрана вода се из ријечних корита уводи у цјевоводе и води се по неколико километара цијевима до машинске зграде са биолошким минимумом тако рећи без воде у ријечном кориту да се изградњом истих нарушава комплетан еко систем подручја. Једини стручњаци који би могли да дефинишу биолошки минимум јесу хидробиолози на основу истраживања и мјерења које би требало да спроводе барем годину дана што се у пракси не примјењује. Биолошки минимум се код изградње мини хидроелектрана одређује као

рачунска вриједност примјеном неке емпиријске формуле или на основу рачуна вјероватноће јер се већина малих хидроелектрана гради на неизученим токовима гдје нема мјерења, односно не провјерава се колики је истински тај биолошки минимум, односно количина вода која омогућава опстанак живог свијета. Искуства до сада показују да се током рада ових електрана сва вода усмјерава у цијевовод и на турбине. У оквиру ове Процјене дати су вишегодишњи протицаји на профилу захвата. Поставља се питање да ли су они валидни и тачни будући да се зна да се у послератном периоду нису вршила никаква мјерења у вези протицаја током различитих годишњих доба која би дала вјеродостојне резултате и знатно бољу слику о вриједностима протицаја (претпоставка да су задња мјерења вршена 1987. године). За одређивање вишегодишњих протицаја на ријеци Бјелави кориштени су подаци са осталих хидролошких станица, основне хидролошке мреже из сливова ријека Бистрице и Сутјеске, подаци стари неколико деценија (Хидролошка студија ријека: Бјелави, Хрчавке и Бистрице, Енергопројект, Београд 1987. година, Хидроенергетска основа притока слива горњег тока Дрине), РО „Водопривреда БиХ“ ООУР „Завод за водопривреду, Сарајево“, „Завод за хидротехнику, инжењерску геологију и хидрогеологију грађевинског факултета“ Сарајево, 1984. година). У студији није обрађен геолошки дио, односно није описана геолошка грађа терена на којима се налазе објекти као што су захвати, цјевоводи и машинска зграда. Сматрамо да је то битно јер се искључиво на основу геолошких истраживања добијају резултати на основу којих можемо дати суд на којим локацијама темељити објекте. Самим истраживањем утврђује се и могућност појаве клизишта као и сипара који настају „пробијањем“ пута и постављањем цјевовода. Самим тим активностима долази до промјене рељефа и потешкоћа које би се јавиле у овом случају гдје би активност клизишта могла да доведу у опасност постојећег водовода. У грађи терена учествују седиментне стијене доње и горње креде. Најстарији седименти који учествују у грађи сливног подручја Бјелаве и Мале Бјелаве су горњи кредни лапорци, конгломерати кречњачке брече и пјешчари. У горњем и средњем дијелу тока Бјелави се протеже кроз средње кредне конгломерате лапорце пјешчаре и кречњачке брече, док други дио средњег и доњи дио тока пролази кроз доњо-кредне доломите и кречњаке. У грађи терена гдје је предвиђен захват учествују добро услојени лапорци, компактни. То су чврсте стијенске масе и као подлога за градњу представљају стијенски материјал повољан за грађење објеката. На основу података који су образложени и дати у документу „Претходна процјена утицаја на животну средину“ могла би се поставити следећа питања: У студији се помиње да нивелета цјевовода мора бити испод пијезометарске линије. Поставља се питање да ли ће бити изграђен систем пијезометра који ће пратити НПВ (ниво подземних вода), хоће ли се поштовати биолошки минимум, образложити податке о годишњим протицајима, да ли су валидни, да ли је пројектом предвиђено ињектирање бране (из разлога користи се цеменат и адитиви који могу утицати на живи свијет), у студији наведено да је изградња МХЕ битан елемент у локалној политици и покретач привредног развоја (образложити „нејасно објашњење“), да ли је квалитетно ријешен проблем миграције риба, да ли је сво неопходно земљиште експроприсано у складу са

законом? Наиме, на посљедње питање можемо се надовезати на насловну страну Података достављених уз захтјев за претходну процјену гдје се наводе катастарске честице на којима је предвиђено да се гради МХЕ Бјелава. Међу наведеним к.ч. нису наведене к.ч. 30/2, број посједовног листа 240/1, к.ч. 31, број посједовног листа 77/3 и к.ч. 1915, број посједовног листа 142/1, које су приватна својина, а без дозволе су узурпирани и уништени током пробијања путева за изградњу МХЕ Бјелава у току прољећа/љета 2020. године. Власници наведених к.ч. су 15.7.2020. овјерили код нотара изјаве да нису отуђили својину нити су дали било какву дозволу инвеститору да њихову приватну имовину користи о чему смо Вас упознали у уводном дијелу овог поднеска (доказ: нотарски овјерена изјава Лојо Халима од 15.07.2020.године и нотарски овјерена изјава Хасанбеговић Суље од 15.07.2020.године).

- **Одговор на примједбу: У Студији у кориштени технички подаци добијени од инвеститора а урађени од стране овлашћених институција.**
- Даљи приговори и примједбе односе се на:
- Страна 1, 2, 6, 7, 9, 25, 35, 71, 109 и 110. - Наведене планиране парцеле парцеле означене као к.ч. 1035, к.ч. 1306, к.о. Љубина; к.ч. 1189/1, к.ч. 12/1, к.ч. 12/2, к.ч. 1191, к.ч. 1192, к.ч. 40, к.ч. 35, к.ч. 32, к.ч. 1064, к.о. Мјешаја; к.ч.1060, к.ч. 593, к.ч. 670, к.ч. 674 к.ч. 669, к.ч. 619, к.ч. 618, к.ч. 1734, к.ч. 1762, к.ч. 1761, к.ч. 1768 к.о. Закмур и к.ч. 1918, к.ч.1968, к.ч.1991, к.ч. 1992 к.о. Ђеђево, општина Фоча су назначене у Подацима достављеним уз захтјев за претходну процјену утицаја за изградњу МХЕ „Бјелава“, док се у Концесионом уговору налазе парцеле означене као к.ч. 1052, к.ч. 12/2, 14/2, к.ч. 15/2, к.ч. 16/1, к.ч. 30/1, к.ч. 30/2, к.ч. 30/3, к.ч. 31, к.ч. 30/4, к.ч. 35, к.ч. 40, к.ч. 1192, к.ч. 1064, к.ч. 1190, к.ч. 12/1, к.ч. 32, к.ч. 1189/1, к.ч. 1070, к.ч. 1066 све к.о. Мјешаја, к.ч. 1761, к.ч. 1772, к.ч. 1760, к.ч. 1768, к.ч. 678, к.ч. 1734/1, к.ч. 610, к.ч. 611, к.ч. 608, к.ч. 599, к.ч. 1060, к.ч. 1066 све к.о. Закмур. Примједба: Парцеле за изградњу МХЕ Бјелава наведене у Концесионом уговору нису усаглашене у самим Подацима достављеним уз захтјев за претходну процјену утицаја, тако да можемо сматрати да се студија не односи на дати Концесиони уговор, а самим тим и на предметну МХЕ Бјелава.
- **Одговор на примједбу: У Студији су наведене катастарске честице у складу са Локацијским и УТ условима. Измјене у обухвату честица су наступиле након потписивања Анекса уговора о концесији.**
- Страна 7. - претпоследњи ред пише: по Рјешењу број ... од 06.09.2005. године. овлашћено лице за заступање је Недељко Павловић. Примједба: Недељко Павловић очигледно више није овлашћено лице јер је све документе који су приложени уз Претходну процјену за Србињепутеве потписао директор Предраг Павловић.
- **Одговор на примједбу: У Студији су кориштени подаци у складу са Рјешењем о регистрацији предузећа.**
- Страна 8. - последњи пасус, наводи се да је за израду Претходне процјене утицаја на животну средину кориштена Студија економске оправданости мале хидроелектране „Бјелава“. Примједба: Та студија никада није била доступна јавности иако је Удружење грађана „Бјелава“ као заинтересовано лице тражило све документе који се тичу изградње МХЕ у сливу ријеке Бјелаве. Носилац пројекта је био дужан локално становништво упознати са пројектом и намјером,

а не само да није то учинио, већ је без дозвола изградио приступне путеве за изгрању мале хидроелектране иако није постигао договор са локалним становништвом нити претходно ријешило имовинско - правне односе што је био у обавези да уради. Такође, наглашавамо да се у Претходној процјени нигдје не наводи ко је изградио Урбанистичко технике услове нити шта они садрже и обухватају, нити се наводи која је то остала расположива пројектно техничка документација.

- **Одговор на примједбу: У Студији су наведени сви кориштени технички подаци и документација као и израђивач истих.**
- Страна 9. - а) ОПИС ПРОЈЕКТА, ПОСЕБНО УКЉУЧУЈУЋИ ОПИС ФИЗИЧКИХ И ТЕХНИЧКО- ТЕХНОЛОШКИХ КАРАКТЕРИСТИКА ЦЈЕЛОКУПНОГ ПРОЈЕКТА СА ШЕМАТСКИМ ПРИКАЗОМ ТЕХНОЛОШКОГ ПРОЦЕСА РАДА, ПРИ ГРАДЊИ, РУШЕЊУ И УКЛАЊАЊУ ОБЈЕКТА, КАО И ОПИС ЛОКАЦИЈЕ ПРОЈЕКТА. Примједба: У студији нигдје није приказан шематски приказ технолошког процеса рада како се и наводи.
- **Одговор на примједбу: У Студији су кориштени технички подаци добијени од инвеститора.**
- Страна 9. - као приговор под редним бројем 1.
- **Одговор на примједбу: Нејасно о којем је приговору ријеч.**
- Страна 9. - 3. пасус наводи се: Траса притисног нјевовода дужине од 4 895 m је предвиђено да се гради уз ново пробијену трасу пута лијевом страном. Примједба: Будући да је водозахват В1 планиран на коти 560 mpm те ће траса притисног цјевовода мхе најмање 100 m да иде поред водоводних цијеви које такође иду лијевом страном пута. Пут је већ пробијен и на више мјеста је покренуо клизишта. Само пробијање пута је довело до одрањања веће количине земље и затрпавања цјевовода градског водовода, што га потенцијално и угрожава. У Подацима достављеним уз захтјев за претходну процјену утицаја није се водило рачуна о безбједности цјевовода градског водовода и није доказана његова безбједност у дијелу коме је предвиђено да се притисни цјевовод постави паралелно са цјевоводом водовода.
- **Одговор на примједбу: У нацрту Студије су дате мјере заштите приликом извођења радова у оквиру тачке 2.5.**
- Страна 10. - Избор оптималног пречника цијеви - „Ради оптимизације цјевовода и смањења трошкова транспорта, усваја се пречник цјевовода нешто већи од добијеног горњом формулом из чега произилази да ће укупни линијски губици бити већи од 4% али се препоручује да не прелазе мах 10%". Примједба: У самом тексту се не налази никаква формула према којој је урађен било какав прорачун из чега произилази да су линијски губици узети паушално.
- **Одговор на примједбу: Сви технички подаци о пројекту су преузети из Студије економске оправданости и Идејног пројектног рјешења инвеститора.**
- Страна 10. - Прорачун основних параметара опреме „Овом промјеном мјењају се и друге карактеристике МХЕ „Бјелава“: Прорачун годишње производње електричне енергије МХЕ "Бјелава": Основни параметри измјене пројектоване хидроелектране МХЕ „БЈЕЛАВА" су:". Примједба: - Ове три ставке су насумично поредане и испод њих се не налази никакво образложење како је наведено у самој ставци.
- **Одговор на примједбу: Сви технички подаци о пројекту су преузети из Студије**

економске оправданости и Идејног пројектног рјешења инвеститора.

- Стране 11 и 12. - Прорачун снаге МХЕ Бјелава у табели на страни 11. се наводи: „Годишња производња Egod (GWh) 15,29. На страни 12. Прорачун конзума који се може снабдјети електричном енергијом под Egod стоји 17,05. Примједбе: Из горе наведеног можемо да видимо да је Egod неусклађен, што доводи до тога да је и сам резултат прорачуна конзума који се може снабдјети електричном енергијом у потпуности погрешан.
- **Одговор на примједбу: Сви технички подаци о пројекту су преузети из Студије економске оправданости и Идејног пројектног рјешења инвеститора.**
- Страна 12. - стоји „Претпоставка да је за нормалне људске потребе, у складу са стандардом, једном човјеку током године потребна енергије у износу од $N = 3000 \text{ kW}$ “. Примједба: Овакав документ не би требало да се води претпоставкама већ чињеницама и доказима.
- **Одговор на примједбу: Сви технички подаци о пројекту су преузети из Студије економске оправданости и Идејног пројектног рјешења инвеститора.**
- Страна 14. - Доводни цјевовод Л1 и Л2 „Трасе будућих цјевовода цијелом дужином пружају се новоизграђеним путем и трасом која је дата на скици у прилогу“. Примједба: У датим Подацима достављеним уз захтјев за претходну процјену утицаја се не налази скица трасе цјевовода.
- **Одговор на примједбу: У прилогу нацрта Студије се налази траса цјевовода и планираних објеката.**
- Страна 23. - Први поднаслов је „Приључак на мрежу планиране МХЕ“, наведено је само да ће електрана бити прикључена на енергетску мрежу у насељу Трбушче на далековод. Примједба: Чињеница је да далековод који напаја село Трбушче и без додатног напона од планиране електране има велике проблеме и да становници села Трбушче имају веома честе и дуге нестанке струје. Само током последње зиме су имали 7-8 периода од по 3-5 дана без електричне енергије. Дакле, прикључивање електране може да угрози становнике ових села и да их доведе у ситуацију у којој су дуго били становници насеља Миљевина у општини Фоча, након прикључивања малих хидроелектрана на постојећу високонапонску мрежу. Становници Миљевине су годинама имали проблем са честим нестанцима електричне енергије због испадања електропреносног система.
- **Одговор на примједбу: Планирани 35 kV далековод није предмет Студије и за њега нису дати детаљнији подаци.**
- Страна 25. - Као примједба 1.
- **Одговор на примједбу: Нејасно о којем је приговору ријеч.**
- Страна 26. - последњи пасус, наведено је да у близини тока ријеке Велике Бјелаве нема стамбених објеката, што није истина, постоји кућа на породичном имању породице Вујичић, као и воденица која је под заштитом Института за заштиту културног и природно историјског наслеђа Републике Српске. Доказ: Рјешење о претходној заштити од 02.07.2020.године.
- **Одговор на примједбу: Примједба је уобзирена приликом израде нацрта Студије утицаја на животну средину.**
- Стране 27 и 28. - описан је ток ријеке Бјелаве. Примједба: Аутор је пропустио да наведе да се у близини Бјелаве налази већи број стамбених и помоћних објеката, активних пољопривредних газдинстава.

- **Одговор на примједбу: Примједба је уобзирена приликом израде нацрта Студије утицаја на животну средину.**
- На страни 28. претпоследњи пасус наводи се да се у близини машинске зграде налазе појединачни стамбени објекти и ресторан. Примједба: Важно је нагласити да постојећи ресторан представља важан дио туристичке и кулинарске понуде Фоче, привлачан је за туристе управо због положаја поред ријеке Бјелаве, мирног амбијента и пријатне температуре у љетњим мјесецима. Власници овог објекта допуњавају своју туристичку понуду изградњом јединица за смјештај туриста. Изградња машинске зграде и бука коју она доноси, као и смањење количине воде у кориту ријеке Бјелаве ће потпуно уништити туристички потенцијал овог ресторана, као и изворе прихода цијелој породици која је власник ресторана.
- **Одговор на примједбу: Примједба је уобзирена приликом израде нацрта Студије утицаја на животну средину.**
- Страна 32. - поднаслов „Флора ширег подручја“, реферише се да велико учешће површина под брезом и јасиком директна посљедица неконтролисане сјече у прошлости. Примједба: Аутор не наводи и вјероватно нема податке о размјерама неконтролисане сјече које је поручилац ове процјене спровео дуж тока ријека Мале Бјелаве, Велике Бјелаве и Бјелаве, и то у широком појасу који је у великом проценту био обрастао најквалитетнијим буковим дрветом, као и црногоричном шумом која је засађена 80-их година прошлог вијека и још увијек није била за сјечу.
- **Одговор на примједбу: У оквиру Студије обрађено је нулто стање флоре и фауне предметне локације од стране Природно – математичког факултета у Бањој Луци а такође је дата обавеза инвеститору за прибављање сагласности за крчење шуме од стране надлежног Министарства.**
- Страна 33. - трећи пасус, аутор наводи да у љетњим мјесецима постоји већи број тропских дана, када максимална температура прелази 30°C. Примједба: Ово указује да су као извор кориштени неки прилично застарјели подаци јер је и ово подручје последњих година подложно изузетно високим температурам које неријетко прелазе и 40°C. То је уједно довело и до опадања водостаја односно протока воде у сливу ријеке Бјелаве, што нас упућује на закључак да аутор пројекта није имао/урачунао правилне улазне параметре који се тичу протока воде приликом израде пројекта за изградњу МХЕ.
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије обрађени су новији подаци о климатским карактеристикама подручја.**
- Страна 33. - Претпоследњи пасус, наводи се да су подаци дати у табели 25 а та табела не постоји. Наводи се и да слика 7 приказује унутаргодишњу расподелу падавина, а слика 7 приказује једино локацију машинске зграде МХЕ Бјелава. Страна 34. Подаци о усклађености пројекта са планским актом и извод из планског акта. Примједба: Нигдје се не налази или није наглашен извод из планског акта.
- **Одговор на примједбу: Уобзирено у Студији у складу са методологијом Студије.**
- Страна 34. - Пасус 3, износи се тврдња да ће 4 нове МХЕ имати изузетан економски ефекат за општину Фоча. Примједба: То је потпуно нетачна тврдња. Познат је и лако провјерљив податак да су 4 постојеће МХЕ на територији општине Фоча, у току 2019. године Општини донијеле приход од око 80 000 КМ (што је знатно мање од 1% буџета Општине), а да су за исто вријеме становници Фоче плаћањем својих

рачуна за потрошену електричну енергију у домаћинствима платили преко 200 000 КМ на рачун подстицаја за производњу струје из обновљивих извора енергије. Подсјећамо да су обновљиви извори енергије на територији општине Фоча само МХЕ, нема производње из вјетра, сунца или других извора. Такође, износи се констатација да ће Општина пружати потребну подршку инвеститорима за изградњу МХЕ на подручју општине Фоча. Иако је ова констатација извучена из Стратегије развоја Општине Фоча за период од 2017-2026 године, и да је у том тексту вјероватно и стајала таква реченица, потпуно је неозбиљно наводити је у марту 2021. године, након што је и Народна скупштина Републике Српске у фебруару 2021, године усвојила Декларацију о заштити ријека Републике Српске којом се предвиђа забрана планирања и градње МХЕ у Републици Српској. Наведена стратегија је прављена на период од 10 година и јасно да је се не може и не смије локална заједница круто држати, не смије понављати доказане грешке из прошлости. У наслову се каже да је то стратегија развоја, па и сама стратегија мора да има развојни карактер као што је циљ који се њома жели остварити. Свакако да ће локална власт по угледу на републичку морати да брише ову реченицу из Стратегије, тј. да се повинује и усклади са одлукама које су донијете на републичком нивоу, тако да је у најмању руку неозбиљно позивати се на наведену реченицу у марту 2021. године.

- **Одговор на примједбу: Нејасна примједба.**
- Страна 35. - Пасус 4, наводи се да "предметно подручје око ријеке Велике Бјелаве, Мале Бјелаве и Бјелаве није насељено". Примједба: Наведено није истина, село Трбушче је једно најнасељенијих села на територији општине Фоча, ово подручје је због близине града и доступности воде једно од тренутно најразвијенијих руралних подручја на територији општине Фоча. Аутор ових Података достављених уз захтјев за претходну процјену утицаја је већ у уводу описао подручје око Мале Бјелаве и Велике Бјелаве, гдје заиста и нема пуно домаћинства, а тенденциозно је изостављен опис подручја око ријеке Бјелаве гдје постоји и данас велики број објеката и активних пољопривредних домаћинства. Даље, аутор наводи да ненасељеност "омогућава смањење трошкова око експропријације земљишта" која је по Уговору о концесији за изградњу и коришћење малих хидроелектрана на сливу ријеке Бјелаве, општина Фоча из октобра 2019. године требала да буде завршена до октобра 2020. године (члан 3. став (2) Уговора о концесији). И поред тога што је инвеститор прекршио одредбе важећег уговора о концесији, што је у априлу мјесецу 2019. године израдио и овјерио лажну изјаву о ријешеним имовинско - правним односима, због чега је заједно са другим прекршајима МУП Републике Српске поднио пријаву Тужилаштву Републике Српске против инвеститора, њему је накнадно издат Анекс у уговора о концесији и израђен овај документ.
- **Одговор на примједбу: У оквиру Студије обрађени су сви релевантни и доступни подаци.**
- Страна 35. - 2 последња пасуса се односе на к.ч. на којима ће се градити МХЕ. Примједба: Још једном наводимо примједбе да су радови већ у великој мјери извођени без дозвола и да је инвеститор пробијајући приступне путеве за изградњу МХЕ узурпирао и девастирао више приватних имања без претходне нагодбе нити преговора са власницима. Приликом побрајања парцела које ће

обухватити МХЕ Бјелава поново се не наводе к.ч. број 30/2, број посједовног листа 240/1, к.ч. број 31, број посједовног листа 77/3 и к.ч. број 1915, број посједовног листа 142/1 које су већ уништене. Важно је напоменути да се у првобитном концесионом уговору из октобра 2019. године наводе к.ч. број 30/2, број посједовног листа 240/1, к.ч. број 31, број посједовног листа 77/3.

- **Одговор на примједбу: У оквиру Студије наведене су катастарске честице у складу са добијеним Локацијским условима.**
- Страна 48. - Последњи пасус, наводи се да „радови могу у незнатној мјери девастирати околни простор”. Примједба: До сада урађеним радовима, који према наводима инвеститора представљају само припрему терена за геолошка истраживања је начињена огромна штета околном простору, који је на више мјеста потпуно девастиран уништавањем и измјеном корита ријеке, изазивањем поплава на некатегорисаним путевима које користе мјештани, плавлјењем приватних имања мјештана, уништавањем великих површина под шумом, изазивањем ерозије тла. Доказ: Фотографије лица мјеста.
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта наложене су мјере заштите животне средине којих је инвеститор обавезан се придржавати приликом извођења радова.**
- Страна 49. - Поднаслов „Утицај на квалитет земљишта” набројано је више потенцијалних негативних посљедица извођења радова, а није наведена ерозија која се већ десила и нанијела велику штету природи. Ерозија није наведена зато што је јасно да није ни требала да се деси да су радови извођени на одговоран и стручан начин. Доказ: Фотографије лица мјеста.
- **Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије наведени су могући утицаји настанка ерозије земљишта.**
- Страна 51. - Поднаслов „Утицај на природна добра посебних вриједности” аутор наводи да “на предметној локацији нису констатована природна добра од посебних вриједности” што је неистина јер се на локацији на предметној локацији налази воденица коју је Републички завод за заштиту природног и културно-историјског наслеђа препознао као објекат од изузетног значаја и ова воденица је добила статус претходне заштите наведеног института.
- **Одговор на примједбу: Обрађено у оквиру нацрта Студије.**
- Страна 52. - Поднаслов „Утицај на укупан ниво буке”, наводи се да “..могуће повећање нивоа буке које се може очекивати ће бити повремениог карактера и не може имати значајан утицај на ниво буке у животној средини” што није истина. Примједба: Приликом пробијања путева током прољећа и лjeta претходне године инвеститор је користио експлозивна средства за минирање и рушење камених површина што је изазивало велике проблеме становницима и пољопривредним домаћинствима у погледу страха који је та бука изазивала код домаћих животиња. Даље се наводи да „у току извођења радова на изградњи предметног објекта мораће се извршити мјерења нивоа буке у животној средини”. Питамо се да ли је аутор студије долазио на предметни терен и провјерио колики је волумен до сада урађених радова и да ли је провјерио мјерења бука која су досадашњи радови изазивали?
- **Одговор на примједбу: У студији је наложен мониторинг параметара животне средине током изградње.**

- Страна 59. - Поднаслов „Утицај на флору и фауну“. Примједба: Аутор не наводи добро познату чињеницу да је ријека Бјелава прије почетка радова представљала природно станиште поточне пастрмке, липљена и ријечних ракова. Због погодних особина које Бјелава има, одговарајуће температуре и садржаја кисеоника, у прошлом вијеку, приликом планирања изградње ХЕ „Бук Бијела“ направљен пројекат и у великој мјери завршена изградња рибњака и мријестилишта за младицу на ријеци Дрини, у који је требало да се доводи вода из Бјелаве. Досадашњи радови на изградњи МХЕ Бјелава су већ угрозили рибњак и отежали опстанак угрожене младице у ријеци Дрини.
- **Одговор на примједбу: Предметна констатација није уобзирена у нацрту Студије јер израђивач не сматра оправданим наводе.**
- Страна 59. - Поднаслов „Утицај на природна добра посебних вриједности“, поново само констатација да МХЕ Бјелава неће имати утицаја на природна добра посебних вриједности што није истина, јер аутор студије не спомиње воденицу.
- **Одговор на примједбу: Обрађено у оквиру нацрта Студије.**
- Страна 61. - Поднаслов „Мјере за заштиту вода за вријеме изградње“, цртица 4. наводи „Течна горива чувати у затвореним посудама, смјештеним на сигурном мјесту, по могућности у бетонском базену“. Примједба: Током извођења радова прошле године инвеститор није водио рачуна о спровођењу мјера за заштиту вода чему у прилог говори фотографија настала у јулу прошле године на предметном терену гдје се види како су бурад са течним горивима потпуно незаштићено остављана. Доказ: фотографија лица мјеста.
- **Одговор на примједбу: Обрађено у оквиру нацрта Студије, а контрола инвеститора није предмет израђивача Студије.**
- Страна 63. - Први пасус, иста примједба као и претходна, односи се само на мјере за заштиту земљишта. Страна 63. - Цртица 6. Примједба: Показује колико су Подаци достављени уз захтјев за претходну процјену утицаја урађена на начин „сору-paste“ и без увида у стање на терену, остала је прекопирана реченица из неке друге претходне процјене, па стоји: "Ово се односи на обале ријеке Јањ".
- **Одговор на примједбу: Уобзирено у оквиру нацрта Студије.**
- Страна 66. - Поднаслов „Мјере за заштиту флоре и фауне, ихтиофауне и екосистема за вријеме изградње“, цртице 4 и 5. наводе да „мора ограничити крчење вегетације и кретање грађевинских машина, механизације и транспортних средстава искључиво у простору одобреном по Главном пројекту“ и да је „Носилац пројекта обавезан извршити стручну процјену за количину дрвне масе која ће се искрчити сјечом шуме за потребе изградње минихидроелектране“. Примједба: Да је аутор студије дошао на терен схватио би да нема мјеста употреби футура у овим наводима, јер је велика површина шуме већ искрчена без Главног пројекта и на незаконит начин о чему је републички шумски инспектор обавијестио МУП Републике Српске што смо назначили у уводном дијелу Примједби. Доказ: Налаз републичког шумарског инспектора.
- **Одговор на примједбу: Није уочена примједба већ констатација.**
- Страна 69. - Поднаслов „Мјере за заштиту здравља људи за вријеме изградње“. Примједба: Прва цртица наводи да је потребно домицијелном становништву презентовати негативне и позитивне ефекте имплементације пројекта... Радови су у великој мјери спроведени током прољећа и љета прошле године, без дозвола и

без икаквог разговора са домицијелним становништвом, чак ни договора са власницима парцела које су уништене током извођења радова што доказују Изјаве Суља Хасанбеговића и Халима Лоја. Друга цртица обавезује инвеститора да изгради одговарајућу инфраструктуру, како би се обезбједила неометана комуникација локалног становништва између насеља и њихових имања. Током извођења радова инвеститор је у љето и прољеће користио локалне некатегорисане путеве које одржавају становници овог краја и провозећи велике и тешке машине овим путевима нанио им је велике штете. Осим тога, нестручно изведени радови, помјерање корита ријеке и сјеча шуме су изазвали да се при обилнијим падавинама киша излије на путеве који мјештани користе, дошло је и до затрпавања путева наносима из ријеке. Доказ: фотографије лица мјеста.

- **Одговор на примједбу: Контрола обављања радова инвеститора, није обавеза израђивача Студије.**
- Страна 71. - У другом и трећем пасусу су описани токови ријека Мале и Велике Бјелаве редом, па се онда у четвртом пасусу иде директно на крајњи дио тока ријеке Бјелаве. Примједба: Поново је намјерно прескочен опис тока ријеке Бјелаве који је насељен, око кога живи велики број људи и од кога зависи велики број активних пољопривредних газдинстава.
- **Одговор на примједбу: Израђивач Студије не прихвата наведене констатације.**
- Страна 77. - Извјештај - у извјештају се наводи „Пројектна документација је израђена сагласно Пројектном задатку Инвеститора“. Примједба: У документацији се не налази пројектни задатак.
- **Одговор на примједбу: Не односи се на предметни документ, пројектни задатак Студије дефинише Упутство за израду студије утицаја те Закон о заштити животне средине РС са осталим законским и подзаконским актима из предметне области.**
- Страна 82. - Аутор Података достављених уз захтјев за претходну процјену утицаја прилаже Рјешење о одобрењу извођење геолошких истраживања које је уједно и једина дозвола која оправдава до сада изведене радове и штету која је при томе начињена животној средини. У Рјешењу су наведене координате граница истражног простора. Да је аутор студије дошао на терен увидио би да је инвеститор пробио пут дуж тока ријеке Велике Бјелаве који најмање 3 км излази из рјешењем предвиђеног истражног поља. Доказ: фотографије лица мјеста и захтјев за преиспитивање законитости и укидање рјешења о одобреном извођењу геолошких радова упућен МЕР-у .
- **Одговор на примједбу: Израђивач Студије није надлежан за наведену контролу.**
- Страна 109. - Списак парцела за потребе изградње МХЕ „Бјелава“ у оквиру Уговора о концесији из октобра 2019. године, наводе се к.ч број 30/2, број посједовног листа 240/1, као и к.ч. број 31, број посједовног листа 77/3 које су избачене из пописа к.ч. у анексу и Уговора о концесији. Наведене парцеле су узурпиране без сагласности власника о чему смо детаљније већ говорили у уводном дијелу и осталим тачкама Примједби.
- **Одговор на примједбу: У оквиру Студије наведене су катастарске честице у складу са добијеним Локацијским условима.**

Имајући у виду наведене примједбе и приговоре на Претходну процјену утицаја на животну средину за пројекат МХЕ „Бјелава“ на сливу ријека Бјелава и Мала Бјелава општина Фоча инсталисане снаге 3,9 MW грађани Фоче сматрају да иста није урађена у складу са струком и науком, прије саме израде није извршен увид стања на лицу мјеста него је иста урађена по принципу „сору-paste“, пројекат на основу којег је иста израђена не постоји или није дат на увид, те због многих других разлога наведених у садржају ове Примједбе предлажемо надлежном Министарству да уважи примједбе грађана Фоче и обустави све даље радње које претходе издавању еколошке дозволе за изградњу МХЕ „Бјелава“.

Дана 10.06.2022. године Министарство је запримило додатну примједбу на предметни захтјев и податке од стране Удружења грађана „Бјелава“, у којој се наводи: „Морамо додати да штета на животну средину у овом тренутку је знатно већа него прије годину дана у вријеме писања примједби. Наиме, клизишта на терену око Бјелаве никада нису престала, тако да, осим учињене и пријетеће велике штете по шуму, у овом тренутку клизиште угрожава и неколико приватних кућа у селу Закмур (рејон око ријеке Мала Бјелава).“

Одговор: Наведена констатације је није предмет саме студије већ је приједлог ресорном Министарству.

5. Дана 18.04.2022. године, Министарство је упутило ургенцију за достављање мишљења Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде о потреби спровођења и обиму процјене утицаја за пројекат мале хидроелектране МХЕ „Бјелава“ на сливу ријека Бјелава и Мала Бјелава, општина Фоча, инсталисане снаге од 3,9 MW, носиоца пројекта „СРБИЊЕПУТЕВИ“ д.о.о. Фоча. **Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, односно ЈУ „Воде Српске“ Бијељина, у свом мишљењу број: 01/4-1-3484-1/22 од 13.05.2022. године, наводи:**

„Концесиони уговор за изградњу предметне МХЕ са Владом Републике Српске потписао је „СРБИЊЕПУТЕВИ“ д.о.о. из Фоче. Наведеном документацијом су анализирани утицаји планиране мале хидроелектране „Бјелава“ на ријеци Бјелави, укупне инсталисане снаге 3,9 MW са два водозахвата, једним на ријеци Бјелави на коти 560,00 mnm и укупним падом од 153 m и захватом на ријеци Мала Бјелава на коти 776 mnm и укупним падом од 369 m. Хидроенергетско постројење се састоји од три „Пелтон“ агрегата са укупним инсталисаним протицајем од 1,70 m³/s са ријеке Бјелаве и укупним инсталисаним протицајем од 0,19 m³/s са ријеке Мала Бјелава. Приликом изградње преграда, односно брана, на водотоцима могу се појавити утицаји на окружење у току изградње и у току експлоатације, а који могу бити повољни, као и негативни утицаји. Са хидротехничког аспекта значајни су утицаји који настају на квалитет вода, пронос наноса и режим вода. Подацима достављеним уз захтјев за претходну процјену утицаја на животну средину за хидроелектрану „Бјелава“, обрађени су суштински утицаји који могу настати приликом изградње и експлоатације објекта, као и у периоду инцидентних

догађаја, те се иста може прихватити и приступити наведеним фазама пројектовања и изградње. Пројектанти, извођач радова и носилац пројекта морају водити рачуна о свим негативним утицајима који могу настати, те их покушати свести на минимум."

Одговор на примједбе: Нису уочене примједбе на документ Претходне процјене а у складу са наведеним у оквиру нацрта Студије утицаја дати су могући негативни утицаји током изградње као и током кориштења објеката а за које су предвиђене и мјере заштите животне средине.

6. У оквиру Рјешења на претходну процјену утицаја, Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС је дало слиједеће мишљење:

„Из достављених Података уз захтјев за претходну процјену, конкретно из поглавља „Опис елемената животне средине на које би вјероватно пројекат могао утицати“, јасно је видљиво да постоји могућност да ће реализацијом предметног пројекта доћи до нарушавања постојећих природних и пејзажних карактеристика, те да ће доћи до утицаја на квалитет водотока, на акватичне екосистеме и на ријеку Дрину, те се носилац пројекта упућује на израду студије утицаја на животну средину у којој ће дати посебан осврт на техничко рјешење безбједног укрштања цјевовода предметне мале хидроелектране, са примарним градским цјевоводом. Наведене чињенице потврђује и мишљење општине Фоча, као и Закључак са сједнице Скупштине општине Фоча, у којем се, између осталог, наводи да је сигурно и безбједно снабдијевање становника општине Фоча водом приоритет ове локалне заједнице, те да изградња предметне мале хидроелектране не смије угрозити исто ни на који начин. Цијенећи да је Закључак општине Фоча оправдан, овим рјешењем је наложено да носилац пројекта изради студију утицаја на животну средину, у којој ће посебно обрадити утицаје на безбједно водоснабдијевање општине.“

Одговор на примједбу: У оквиру нацрта Студије уважено је наведено мишљење.